

Jaime Labastida Poeta i filòsof

“Agustí Bartra vivia aïllat i només al servei de la poesia”

És poeta, filòsof, director de l'Acadèmia Mexicana de la Llengua, director general de la mítica editorial Siglo XXI i ens promet que té molt a dir-nos sobre Agustí Bartra. Quedem en un hotel de Durango, en el marc de la Trobada Internacional d'Escriptors José Revueltas, organitzada per l'incansable poeta i promotor cultural José Ángel Leyva. Els poetes Xavier Macià i Jordi Virallonga també s'uneixen en la conversa per esbrinar la petja que va deixar un dels nostres grans escriptors de l'exili mexicà.

Com tants d'altres intel·lectuals i escriptors de la República, Agustí Bartra va haver d'exiliar-se. Quin record en guarda?

Bartra es dedicava a fer traduccions per viure, sobretot del francès i de l'anglès. Juan Bañuelos treballava a l'editorial Novaro i Bartra li va dir que volia conèixer el grup de poetes joves amb qui anava. En aquell moment no havíem publicat res. Bañuelos, que era el més gran de tots, amb 27 anys, ja ens

semblava un consagrat perquè havia publicat en una revista. Vam fer un sopar i aquí va començar una amistat molt forta. Nosaltres fèiem una copa i llegíem poesia i ens criticàvem d'una manera ferotge sense ofendre'ns, però va ser Bartra qui ens va donar consciència de grup. Amb mi va començar a tenir una relació més estreta perquè els altres treballaven. Amb els anys, m'he adonat fins a quin punt era una impertinència visitar-lo tan sovint. Ell vivia de la seva feina de traducció i, en canvi, em podia dedicar tres hores d'un matí per parlar de poesia. Va ser molt generós.

També ho deuria disfrutar.

Sí. Ell tot ho veia des d'un angle poètic. La mare de l'Anna Murià no volia que es casessin perquè considerava que Bartra era un inútil que només servia per a la poesia. I, efectivament, només servia per a això. Ell deia que tenia una veu i que havia de cultivar-la.

Com vivien?

Amb molta modèstia. Havia obtingut la be-

ca Guggenheim per fer una antologia de poesia nord-americana que ell mateix va seleccionar i va traduir, la coneixia molt bé. Un dels seus poetes més admirats era Walt Whitman. Després va trobar un petit apartament a Coyoacán. La sala menjador era la seva cambra i estudi, i allí rebia visites. De vegades, Murià també s'afegia a la conversa, però tot d'una desapareixia perquè havia de fer el dinar. Ell no tocava ni una paella.

Li va explicar què pensava de la seva pròpia poesia?

Per respondre't això primer t'he d'explicar el seu mètode de treball. Un dia vaig portar-li un poema i em va dir que el llegiríem junts la setmana següent. Quan ho vam fer, em va comentar que, en la versió que jo li havia lliurat, hi havia uns versos que després no hi eren. Li vaig dir que els havia esborrat perquè no m'agradaven. Es va sorprendre molt.

Per què?

Perquè ell no esborrava res de res! Em va dir que ho treballava tot mentalment, que les paraules li venien al cap i que, quan les tenia madures, les escrivia sense retocar res. Anna Murià, que el coneixia molt bé i es desviava per ell, deia que Bartra pensava en imatges. Funcionava així.

En què escrivia, a Mèxic?

Tot en català i després ho traduïa, fins i tot el llibre *Odiseo*, que li va traduir Ramon Xirau, a qui admirava molt, encara que feien una poesia molt diferent: la del Bartra era molt arbòria i, la de Xirau, molt mesurada, molt concreta.

Hi havia molta relació entre els escriptors catalans a Mèxic?

Nosaltres no percebíem una diferència entre un exili català i un espanyol. Per a nosaltres eren els republicans. Després em vaig adonar que els escriptors catalans eren un exili dins d'un altre exili perquè entre ells parlaven català. Saps per què va tornar, Bartra?

No.

M'ho va dir claríssim: “Necessito la meua llengua materna, el català.”

Com el va influir?

Érem tan joves, tan verds, tan indocumentats i inexperts... Un dia ens va dir que li donéssim poemes i va anar a veure el director del millor suplement cultural, el del *Novedades*, que sortia els diumenges. Sense que ho sabéssim, va fer una nota breu. La van titular *Cinc poetes que no coneixen l'amor*, un títol absurd, però no em puc queixar. Després d'això, també sense dir-nos res, va acudir al Fondo de Cultura Económica i va aconseguir que ens volguessin publicar.

Com es portava Bartra amb els altres? Amb Carner sembla que no tenia gaire relació.

Era un home molt solitari, vivia aïllat i només al servei de la poesia. Tenia els gustos molt definits. Neruda no li agradava, li semblava excessiu. A Rilke, en canvi, l'adorava i em parlava molt d'Espriu i d'Ausiàs March. Era molt amic de Pere Calders. *

Jaime Labastida, conversant amb Ada Castells en un hotel de la ciutat mexicana de Durango
SARA VANCELLS